

A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Régészeti Intézet középtávú stratégiai terve (2020–2023)

A külső környezet elemzése

A Régészeti Intézet jelentős, évtizedekre visszatekintő nemzetközi beágyazottsággal és folyamatosan fejlődő kutatási-feldolgozási gyakorlattal rendelkezik, ami az utóbbi években az új kutatási témák és módszerek kapcsán jelentősen módosult. Hazai viszonylatban törekszik a régészeti tanszékkel rendelkező egyetemekkel, a régészeti profilú múzeumokkal és az örökségvédelemért, valamint ennek törvényi szabályozásáért is felelős szervezetekkel való konstruktív viszony kiépítésére és fenntartására, tudományos igényű közfeladatok ellátására.

A belső adottságok vizsgálata

Az intézmény erőssége a jó értelemben vett kontinuitás, az egymásra épülő kutatói generációk által felhalmozott, magyarországi és nemzetközi viszonylatban is számottevő szellemi tőke. Kedvező tényező a nagyobb feladatokra koncentrálnak kutatási és publikációs gyakorlat. Valamennyi régészeti korszak egyforma intenzitású kutatását nem tudja biztosítani, a teljes spektrum lefedése helyett inkább a hazai és a nemzetközi szinten is *versenyképes*, nagyobb létszámú *kutatócsoportok* eredményes munkáját igyekszik támogatni. Ezt a törekvést az új, elfogadásra váró osztályszerkezetben is érvényesíti. A kutatói állomány fiatalítása, az elért eredményekre alapozó átszervezése és a létszámnak a realitásokhoz igazodó növelése egyre komolyabb problémát jelent, miként – az alacsony *bérezés* miatt – a nemzetközi szinten is versenyképes munkatársak megtartása és motiválása is. Az elvándorlást az Intézet presztízse és a kutatók döntő többségének szakmai és közösségi elkötelezettsége eddig megakadályozta, de a helyzet változni látszik.

Az Intézet küldetése

Az Intézet a hazai régészettudomány egyik vezető intézménye, amely alapítása óta forrásfeltáró és alapkutatási tevékenységet folytat, módszertani és tudományos szempontból egyaránt jelentős feltárásokkal/gyűjtésekkel és ezek monografikus feldolgozásával. Régészeti kutatási témái az újkőkortól a kora újkorig terjedő időszakot ölelik fel, ezen belül egyes korszakok, valamint a történeti korok antropogén és környezeti összefüggéseinek kutatása nagyobb hangsúlyt kap. E munkák – a hagyományos régészeti-történeti megközelítés mellett – sajátos forrásanyaguk és módszereik miatt fokozódó mértékben igénylik a **multidiszciplináris, természettudományi megközelítésmódot**, ami egyes területeken – pl. a népvándorláskor és a magyar őstörténet kutatása terén – kitörési pontot is jelentenek.

Az Intézet nem oktatási intézmény, de feladatának tartja az utánpótlás nevelését, munkatársai részt vesznek az oktatásban, részben mint egyetemeken főállású munkatársai (PPKE, ELTE), részben mint felkért előadók, továbbá mint a doktori iskolák régészeti programjainak tagjai, elsősorban az ELTE-hez kapcsolódva. Az oktatás másik területe a **fiatal kutatói rendszer**, ahol 35 év alatti kutatók jutnak el – jelentős továbbképzési folyamat keretében – a PhD fokozathoz. Orvoslandó probléma, hogy e fiatal kollégák legtehetségesebbjei – jelentős mennyiségű pénz és szellemi potenciál befektetése után – objektív okokból ne hagyják el a kutatóhálózatot, vagy éppen az országot.

Az Intézet fő stratégiai célkitűzései

Az Intézet mindenkor tervei egyrészt a régészetben és az örökségvédelem terén vállalt közfeladatok teljesítését, másrészt a **nemzetközi és hazai tudományos projekteken való további sikeres részvételt** érintik. Az Intézet kiemelt feladatának tekinti a **Magyarország Régészeti Topográfiája** program folytatását és digitális alapú korszerűsítését. Az Intézet Magyarországon az elsők között reagált a nemzetközi kutatási trendekben lezajlott módszertani változásokra, fokozatosan előtérbe helyezve a településrégészeti kutatások térinformatikai adatfeldolgozását és a roncsolásmentes diagnosztikai eljárások meghonosítását az alább részletezendő fő kutatási irányok mentén. A nemzetközileg is jegyzett **Archeogenetikai Laboratórium** évtizedes tapasztalatára alapozva vezető szerepet tölt be a hazai archeogenetikai kutatásokban és fejlesztésekben, célunk ennek fenntartása és erősítése.

Kutatásaink pályázati forrásokból folynak, alapvető elvárás a folyamatosság biztosítása. Az Intézet figyelmet fordít arra, hogy nemzetközi együttműködéseiben egyenrangú partner legyen. Fontos szempontunk a hosszabb távú partnerségek fenntartása és fejlesztése, valamint az **eredmények minél szélesebb körű megismertetése** folyóiratokban, rangos természettudományi fórumokon is. A nemzetközi publikációs gyakorlat mellett határozottan törekszünk eredményeink módszeres hazai bemutatására is, részben **saját tudományos kiadványokban** (**Antaeus** idegen nyelvű intézeti évkönyv, monográfiák, tanulmánykötetek), az Intézetben szerkesztett **Acta Archaeologica** folyóiratban, valamint egy új – magyar és angol nyelven is megjelenő – könyvsorozatban (**Hereditas Archaeologica Hungariae**).

Teljesítménymutatók

A publikációkat és citációkat az Intézet folyamatosan feltölti az MTMT rendszerébe (pályázatokhoz, tud. fokozat és cím szerzéséhez, beszámolókhöz), ez azonban nem feltétlenül tükrözi reálisan a kutatói teljesítményt. Az Intézet publikációs tevékenységében egyértelmű tendencia az idegen nyelvű publikációs tevékenység erősödése, növekvő jelenlét a rangos külföldi kiadóknál és az impaktfaktoros folyóiratokban. Az intézeti munkatársak folyamatosan részt vesznek a jelentős nemzetközi konferenciákon, a konferenciaelőadások és cikkek mellett **átfogó munkákat** is írnak, hosszabb ciklusok kutatási eredményeire alapozva. A hazai és a nemzetközi beágyazottság előfeltétele a sikeres **pályázásnak**, ami az Intézet teljesítményének megbízható mutatója.

Az Intézet cselekvési terve 2020–2023-ra, az intézeti szintű programok és projektek tervezése

Jelen stratégiai terv készítését a Régészeti Intézet jelen, átmeneti helyzete jelentősen megnehezíti. Azonban az MTA keretei között eltöltött évtizedek alatt kialakult kutatási és szervezeti struktúrája, a változás időszakán átívelő hazai és nemzetközi projektjei, belső tudományos minőségbiztosításának kritériumai egyértelműen segítik feladatai teljesítését. Terveink a 2019 novemberében kidolgozott, elfogadásra váró új osztálystruktúrára épülnek.

Ősrégészeti osztály

Az Ősrégészeti osztály a Kárpát-medence központi térségében közel hét évezred történetét vizsgálja a középső kőkortól a vaskorig, széleskörű hazai és nemzetközi együttműködések keretében. Az osztály munkája során a 2020–2023 időszakban kiemelten fontosnak tartja a

módszertani fejlesztést, különös figyelemmel (1) az abszolút kronológiai, archeometriai és bioarcheológiai vizsgálatok, (2) a mikroregionális kutatások, valamint (3) a nagymennyiségű régi és új leletanyagok feldolgozása esetében.

Az osztály **középső kókorral és újkókorral** foglalkozó kutatásainak fókuszában a Dél-Dunántúl komplex vizsgálata áll. A régió sorsdöntő fontosságú közvetítő szerepet játszott a Balkán és Közép-Európa között, európai szinten is megkerülhetetlen a korszak kutatásában. A **településrégészeti kutatások** felölelik a térség legnagyobb, nagy felületű ásatásokkal kutatott településeinek (Alsónyék-Bátaszék, Balatonszárszó-Kis-erdei-dűlő, Tolna-Mözs, Szederkény-Kukorica-dűlő) feldolgozását, ezek a munkák több pályázati cikluson átívelnek. A kutatási irányba illeszkedik több megvédett és elkészült doktori disszertáció tematikája, monografikus közlésük az elkövetkező évek fontos feladata. Különleges figyelmet érdemel az újkőkori **Alsónyék-Bátaszék** lelőhely-komplexum. Az ott előkerült, mintegy 2500 újkőkori temetkezés szolgáltatja a legfontosabb forrásanyagot a temetkezéssel és halottkultusszal kapcsolatos kutatásokhoz.

Az **anyagi kultúra vizsgálata** a klasszikus, bevett módszerek mellett, új technológiai megközelítések előtérbe helyezésével egy NKFI-pályázat keretében történik 2020–2023 között. Folytatódik egy szilárd alapokon nyugvó, regionális abszolút kronológia kialakítása. Folytatódnak a bioarcheológiai (archeogenetika, táplálkozásbiológia, mobilitás) kutatások is. A korai élelemtermelő közösségek életét bemutató sikeres pécsi kiállítást egy jelentős nemzetközi kiállítás követi (Frankfurt).

A **rézkoron** belül a kutatások a korszak kései időszakára koncentrálnak. A **késő rézkori társadalom temetkezései** régészeti és bioarcheológiai vizsgálatának alapját egy NKFI-program (2018–2022) jelenti, amely a budakalászi és pilismaróti nagy rézkori temetők komplex feldolgozását célozza, beleértve az antropológiai, patológiai, mikrobiológiai, archeogenetikai és izotópkémiai elemzéseket is. A projekt lezárásaként elkészül a kutatási eredményeket összegző monográfia kézírata, amelyet 2022-ben egy Budapesten rendezendő nemzetközi konferencián mutatnak be a résztvevők.

A **késő rézkor végén/kora bronzkor elején**, a Kr. e. 4/3. évezred fordulóján kelet felől az Alföldre érkező, kurgánok alá temetkező ún. gödörsíros közösségek kutatása arra mutatott rá, hogy a mai modern Európa genetikai formálódásának fontos szegmensét jelentette ez a népmozgás. 2019–2023 között az Intézet kutatói **partnerként vesznek részt egy ERC Advanced Grant programban (Yamnaya Impact)**, a vizsgálatok a kelet-európai sztyeppére és a mai Bulgária, Románia és Magyarország területére terjednek ki. A munka nemcsak a biorégészeti és régészeti kutatások miatt fontos, hanem kulturális örökségvédelmi és természetvédelmi (ld. kunhalmok/kurgánok védelme) szempontból is. A kutatók a populációgenetikai és régészeti eredményeiket egy Nature-cikkben szándékoznak közzétenni 2021-ben.

A **bronzkor kutatása** 2015 óta részben a **Lendület Mobilitás Kutatócsoport** keretei között valósul meg, amely **2020 június végén zárul. Jelenleg nem ismert, hogyan folytatódik a program és ez alapvetően meghatározza a 2020–2023 közötti időszak tervezését**, zárókötet és a többi tervezett publikáció előkészítésével és **ERC Advanced Grant pályázat** benyújtásával.

A bronzkor Kr. e. 2. évezredbeli populációjának vizsgálatára közel száz humán minta archeogenetikai elemzése van folyamatban, publikálásuk 2022-re várható.

A fémtárgyak (réz, bronz, arany) **archeometallurgiai vizsgálata** kiemelten fontos a korszak összeurópai kapcsolatrendszerének megismerésében. Az egyedülálló módon több mint száz magyarországi bronzkori réz/bronz és arany tárgyon végzett elemösszetétel és metallurgiai vizsgálat sorozat kiértékelése a 2020–2023-as időszak feladata.

A korszak **településhálózatának kutatása több esetben** (Benta-völgy, Kakucs térsége, Sopron vidéke, Füzesabony és Jászdózsa körzete) monografikus munkák összeállításával folytatódik.

A **késő bronzkor és vaskor** kutatásában új irány a korszakban megjelenő nagyméretű **tömegsírok és a temetkezések vizsgálata**. Az eddigi eredményeket egy elkészült PhD dolgozat tartalmazza, publikálása a következő évek feladata. A 2018-ban megkezdett széles együttműködésen alapuló késő bronzkor/kora vaskor időszakát érintő genetikai program első eredményei 2022-ben várhatóak.

Ókori, népvándorlás kori és középkori régészeti osztály

Az intézeti témaspektrum racionalizálása, egyben a korszakokon áthúzódó témák jelentőségének növekedése leginkább ennél az osztálynál figyelhető meg, amely az Ókori és népvándorlás kori, valamint a Honfoglalás kori, középkori és kora újkori régészeti témacsoport összeolvadásából jön létre.

A **klasszikus görög** régészetet – korábbi kutatási előzményekre építve -- a Peloponnészosz és a klasszikus görög templomépítészet vizsgálata képviseli. A római provinciális régészetben a **késő római belső erődök** (Ságvár és Fenékpusztá) kutatása került előtérbe. Fenékpusztá esetében a lipcsei Leibniz Institute-tal együttműködésben a lelőhely kerámiaanyagának értékelése folyik, míg a ságvári erőd kutatását egy NKFI program támogatja: a korábbi ásatások feldolgozása és publikálása 2022-re várható, kiegészítve a ságvári késő római temető rítusának értékelésével.

Az Intézet munkatársai a CsFK, a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum mellett részt vesznek a **Seuso-kincs** modern elemzését célul kitűző kutatási program megvalósításában. Az Intézet munkatársa által vezetett művészettörténeti kutatás a Római Birodalom egészének összefüggéseiben vizsgálja a kincs ezüstedényeit. Szerepet vállal a Magyar Nemzeti Múzeumban 2020-ban megrendezésre kerülő nagy nemzetközi, késő antik ezüstkincset bemutató kiállítás katalógusának, és a többkötetes Seuso-monográfia művészettörténeti fejezeteinek elkészítésében.

Az utóbbi években az Intézet ókori kutatásaiban nagyobb szerepet kapott a **késő antik Mediterraneum** vizsgálata, a késő ókori civilizációnak a barbár népekre gyakorolt hatásának megértése érdekében. Ez a kutatási irány hangsúlyosan folytatódik a jövőben is, középpontban a Fekete-tenger körüli kereskedelem feltérképezésével, a keresztény közösségek észak-balkáni és Kárpát-medencei jelenlétének vizsgálatával, illetve az egész Mediterraneumra kiterjedően a keresztény temetkezési szokások kutatásával. Az utóbbiról a következő években monográfia készül, és egy Humboldt- pályázat is benyújtásra kerül.

Átmenetileg szünetelő, hagyományos témáink közül újraindítjuk a **római kori Barbaricum** kutatását, különös tekintettel a szarmata és hun kori, valamint a korai germán leletanyag elemzésére. A Magyar Nemzeti Múzeummal együttműködve zajlik a múzeumi Barbaricum Gyűjtemény katalógusának előkészítése, folytatódik az alföldi szarmata temetőtípusok roncsolásmentes kutatása, a Kárpát-medencei hun kori sírkerámiák vizsgálata, az MNM-mel együttműködésben a hun kori öntött fémüstök kutatása eurázsiai kitekintésben, valamint a tiszapüspöki gepida kori temető feldolgozása. E kutatásokat egy Bolyai-ösztöndíj és egy NKFI-pályázat támogatja.

A népvándorlás kor népességtörténete szempontjából döntő jelentőségű az **Európai Kutatási Tanács (ERC)**, az **“HistoGenes: Integrating genetic, archaeological and historical perspectives on Eastern Central Europe, 400–900 AD”** című **10 millió eurós támogatással frissen megnyert projektje (Synergy Grant)**, amelyben az ELTE kedvezményezett partnereként részt vesznek az Intézet régészei, illetve az Archeogenetikai Laboratórium munkatársai. A hat éves program Kelet-Közép-Európa késő antik és kora

középkori népességének integratív paleogenetikai, régészeti, antropológiai és történeti vizsgálatára koncentrálnak. Az Archeogenetikai Laboratóriumban folyik a genetikai minták előkészítése, részleges vizsgálata és elemzése. Az osztály tagjainak feladata lesz több fontos germán és avar temető (Budakalász, Szólád) multidiszciplináris feldolgozása.

Az Intézet folytatja szerepvállalását a **népvándorlás kor leletanyagának** szisztematikus, **korpusz-szerű kiadásában** (Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae és Monumenta Avarorum Archaeologica, együttműködésben a Magyar Nemzeti Múzeummal). Az **avar kor** különböző leletcsoportjainak és problémáinak kutatása az osztály munkájának szerves részét képezi. A freiburgi egyetemmel együttműködésben két doktori disszertáció publikálása várható a Kárpát-medence 6–8. századi mediterrán kapcsolatairól, illetve a kora- és közép avar kori övgarnitúrákról. Bolyai Kutatási Ösztöndíj keretében zajlik az avar–bizánci háborúk régészeti emlékeit összegző és értelmező kutatás. Újabb eredmények várhatók a kengyel európai megjelenéséről és elterjedéséről eurázsiai kitekintésben, és több avar kori temető fegyverleleteinek feldolgozása folyamatban van.

A **zalavári Karoling kori központ** kutatásában a lassan lezáruló feltárásokat szisztematikus feldolgozó munka követi, ami által a lelőhely (és a Karoling kori Dunántúl) jól beilleszthető lesz a 9. századi Európa történeti kontextusába. Ennek részeként 2020 folyamán magyar és német nyelven monográfia megjelenése várható a Karoling kori Pannónia történetéről, illetve az Árpád-ház program keretében német nyelvű monográfia jelenik meg a zalavár-rezesi lelőhelyről, és 2022-re befejeződik a zalavár-várszigeti Hadrianus- és Mária-templom körüli temetők feldolgozása.

Az osztály tevékenységének másik súlypontja a honfoglalás és az államalapítás korától a kora újkorig, a 17–18. század fordulójáig terjedő időszak régészeti kutatása, kiegészítve az írott és kartográfiai forrásokkal, továbbá az egyre nagyobb jelentőségű természettudományi vizsgálatokkal (kormeghatározás, életmód és táplálkozás, környezettörténet).

Fontos tudományos cél marad a **magyar honfoglalás korától a kora Árpád-korig** terjedő időszak temetőit bemutató **korpusz-kötetek** összeállítása és kiadása, az Intézet, a Magyar Nemzeti Múzeum és a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszéke együttműködésében (“Magyarország honfoglalás kori és kora Árpád-kori sírleletei”). A munka NKFI-támogatással zajlik 2020-ig, kiegészítő publikációs támogatással az Árpád-ház Program részéről. Előkészületben van több kötet (Alsó-Maros-völgy, Somogy megye, Hajdú-Bihar megye II.), ezek kiadásának finanszírozása még megoldandó feladat.

A **késő középkori és kora újkori kutatások regionális**, tágabb Kárpát-medencei, illetve európai kitekintésben, különböző kutatási témák köré formálódva valósulnak meg.

A dunántúli kutatások egyik része a **Pilist** vizsgálja. A Pilis-hegység középkori királyi udvarházainak, és a rájuk épült, királyi alapítású kolostorok régészeti maradványainak feldolgozása az Árpád-ház Program keretében zajlik 2022-ig. A pilisi ciszterci monostort közlő monográfiát követi a dömösi prépostság, a pililisszentléleki és a kesztölc-klastrompusztai pálos kolostor emlékeinek monografikus feldolgozása, ezzel együtt a Medium Regni történeti-régészeti értékelése.

A **Dél-Dunántúlon**, főként a Dráva menti Barcs és Berzence térségében folytatott középkori és oszmán kori vár-, település- és tájrégészeti, környezettörténeti komplex kutatások kiegészítése után elkészül az eredményeket összegző második angol nyelvű, a régészeti eredményeket összefoglaló kötet (2021-ig). A **dunántúli középkori és kora újkori várak** kutatása intézeti munkatárs vezetésével a következő években Dombóvár-Gólyavár feltárására, valamint az említett vár és a Nemzeti Várprogramban szereplő csókakői vár emléktárgyainak feldolgozására összpontosít, az eredmények közzététele a szóban forgó periódusban beadandó pályázatok sikerétől is függ.

A **középkori Székelyföld** kutatása az Intézetben hosszú projekt-előzményekre tekint vissza, nagyobb, összefoglaló munkák után 2020-ban megjelenik a székely írás (“rovásírás”)

középkori és kora újkori emlékeinek korpusza, és elkészül – a BTK Történettudományi Intézettel együttműködve – a Székelyföld történetét bemutató angol nyelvű kötet (2021).

A középkori Kárpát-medence környezetrégészeti kutatásának új eredményeiről 2020-ban tanulmánykötet készül (termőföld és legelők, erdő, víz, nyersanyagok hasznosítása, gabonatermesztés, házi- és vadászott állatok, klíma-kérdések). A régészeti adatok kulcsfontosságúak a történeti vízszint-ingadozások és vízszabályozások vizsgálatában (régészeti korú gátak, árkok, kutak), valamint az archaikus technológiák rekonstrukciójában.

A tájrégészeti kutatásoknak a következő évekre tervezett szűkebb helyszíne a Közép-Tisza-vidék és a Körösök vidéke, ennek megvalósítása egy 2020-ban beadandó NKFI-pályázat sikerétől is függ.

A kutatócsoport továbbra is feladatának tekinti a Kárpát-medence középkori és kora újkori régészetét szisztematikusan áttekintő, kézikönyvként és oktatási anyagként is használható **tanulmánykötetek** szerkesztését.

Az osztály tagjai – együttműködve más intézeti osztályokkal – lehetőségeiket meghaladva folytatják a **Magyarország Régészeti Topográfiája** nevű program forráshiány miatt lelassult, illetve leállt munkálatait. Jelenleg, és az előttünk álló években topográfiai munkálatok három területet érintenek: 1) **Csongrád megyét**, ahol együttműködve a SzTE-el, az érintett múzeumokkal és kormányhivatallal folyik Hódmezővásárhely északi határának topográfiai felmérése, amelyről 2020-ban próbakötetet készítünk; 2) az Árpád-ház Program keretében zajlanak a **Székesfehérvár és környéke** középkori emlékeit felölelő topográfiai kötet munkálatai (2021-ig), 3) a **Pest megye őskori és középkori várait** feldolgozó munkákat támogató NKFI-projekt lezárult, a kiegészítő munkák és a kötet szerkesztése jelenleg már pályázati forrás nélkül készül, lezárása 2021-ig várható, őskoros kollégák együttműködésével.

E munkák jelentős, a nagyberuházások előtt jól hasznosítható innovációs elemeket tartalmaznak, mindenekelőtt a roncsolásmentes régészeti felmérések terén (drónos felmérések, új geofizikai és térinformatikai módszerek). A nagyobb volumenű újraindítást a Várkapitányság Nonprofit Zrt-vel tervezzük. Az Intézet részéről ennek minimuma egy térinformatikában, szerkesztésben és terepi munkákban gyakorlott fiatal régészekből álló csapat felállítása. A terepi felszerelés legnagyobb része az eddigi Infra-pályázatoknak köszönhetően már rendelkezésre áll. **Új topográfiai programok indítása és kivitelezése személyi fejlesztések és pénzügyi háttér nélkül nem teljesülhet, a feladat jelenleg minden szempontból meghaladja az Intézet aktuális kapacitását.**

Bioarcheológiai és környezetrégészeti osztály

A változatos kutatási irányokat egyesítő, az elmúlt években jelentős műszeres fejlesztéseket elnyerő osztály (Infra-pályázatok) munkái és tervei szorosan kapcsolódnak az Intézet mindkét, régészeti korszakok alapján tagozódó osztályának kutatásaihoz. Az Intézetet nehéz helyzetbe hozta, hogy az MTA–ELKH váltás elhúzódó hónapjai és az általános bizonytalanság közepette **elvesztettük teljes, a terepi roncsolásmentes felderítéshez, térinformatikához, a roncsolásmentes laboratóriumi műszeres diagnosztika egy részéhez (pl. mikroszkóprendszerek) értő személyzetünket.** Ennek eredményes pótlása – pl. a fiatal kutatói rendszerben – a következő évek megkerülhetetlen feladata. Hasonlóképpen megoldandó a Archaeogenetikai Laboratórium személyi fejlesztése is.

Az Archeogenetikai Laboratórium 2020–2023 közé eső tervei között kiemelt szerepet szánunk a nemzetközi keretekben zajló, **ERC SYN projekt** feladatainak (6000 mintavétel, 1000 DNS-könyvtár létrehozása, 500 minta WG-alapú önálló elemzése), a **jénai Max Planck Institute-tal közös** további kutatási témáknak (kora vaskori és kelta időszak), a 2023-ra befejeződő **Árpád-ház Program** kutatási témáinak (sztyeppei 6–12. század és Kárpát-medencei 9–12. század), a **Lendület és NKFI-projektek** keretében zajló kutatásoknak. Az

elsoroltak nemzetközi keretekben is versenyképes megvalósításának elengedhetetlen feltétele a laboratórium szakmai személyzetének számszerű fejlesztése és szinten tartása, valamint a laboratóriumi technológiai folyamatok bázisjellegű, projekteken átívelő, kiszámítható finanszírozása. A személyi utánpótlás és fejlesztés területén komoly segítség az **ELTE TTK Biológiai Doktori iskolai oktatásba** való aktív bekapcsolódás, amely PhD témavezetések és programok vezetése mentén valósulhat meg.

A további bioarcheológiai kutatásokat (elsősorban az életmód és mobilitás megismerését célzó izotópos elemzéseket) az Intézet a mannheimi CEZA laboratórium és a CSFK Földtani és Geokémiai Intézet bevonásával tervezi.

Kiemelt, stratégiai cél a bioarcheológiai kutatási eredmények interpretálásában központi szerepet játszó **bioinformatikai-biostatistikai elemzések** személyi és tárgyi (hardveres és szoftveres) feltételeinek biztosítása, a BIG DATA jellegű elemzések és számítások hálózati feltételeinek megteremtése. Ennek lehetőségei egyrészt a nemzetközi kutatási keretekben adottak, azonban hazai egyetemi/ELKH intézeti együttműködések kialakítását igényli.

A bioarcheológiai projektek témái megvalósításához a hagyományos archeobiológiai területeken (paleoantropológia, archeozoológia) is javítani kell a személyi feltételeket, továbbá szükséges a forráskeresés a nagy műszerpark karbantartásához és kalibrálásához.

Tudományos szolgáltató osztály

Az osztály kiemelt célja az **Adattár** muzeális értékű archív anyagainak szakszerű tárolása és megőrzése, az intézeti és külső kutatók részére való adatszolgáltatás mellett a hagyományos gyűjtemények teljes körű digitalizálása, az áttérés a digitális adattárolásra és keresésre. Az állomány átfogó digitalizálásához többletforrásra van szükség.

A **Grafikai Műhely** a korábbi években stabilan kielégítette a publikációs minőségű igényeket, 2019 végére azonban alapvető jelentőségű feladattá vált a nyugdíjba vonult kollégák pótlása és a személyi állomány fiatalítása.

A **Restaurátor Műhely** jelenlegi minimális létszáma, jó képzettsége és felszereltsége a szilikát-restaurálás terén pillanatnyilag elfogadható, a fémrestaurálásra alkalmas műhelyrész és a röntgenlabor új munkatárssal és aktuális megrendelésekkel bővítendő.

Könyvtár

Az Intézet hazai és nemzetközi szinten is számon tartott könyvtára beépült a Humán Kutatóház közös könyvtárába. A régészeti könyvtárrész – miként a könyvtár egészének – fejlesztése alapvető stratégiai cél, beleértve a hiteles, széleskörű tudományos információellátást és kutatástámogatást, mind hagyományos, mind digitális formában. Célunk a teljes BTK-állomány digitális feltárása és közös BTK-keresőfelület, valamint RFID alapú egységes nyilvántartási és biztonsági rendszer létrehozása. Kulcskérdés a beszerzési költségek biztosítása és a nemzetközi adatbázisok elérésének előfizetése, továbbá a csereprogramokhoz elengedhetetlen postaköltségek rendszeres biztosítása.

Az Intézet 2020–2023 közötti cselekvési tervének gazdasági háttere

Az Intézet pénzügyi tervei várhatóan a jövőben is nagyjából **projektfüggőek** lesznek, e projektek tematikájától eltérő feladatok (pl. tervátadások, természettudományi vizsgálatok, Magyarország Régészeti Topográfija) finanszírozása igényli a fenntartó egyértelmű **tudománypolitikai döntését**, és a reális költségek biztosítását. A **fizetések rendezésének**

elmaradása biztosan további elvándorlásokhoz, így hazai és nemzetközi pályázatok ellehetetlenüléséhez vezet.

A stratégiából levezetett intézkedések nyomon követése (visszacsatolás), a stratégiai akciók megvalósulásának mérése, ellenőrzése

A Régészeti Intézetben a munkatársak minden év elején írásban, és egy belső rendezvényen szóban is beszámolnak az elvégzett éves munkáról, bemutatják megjelent munkáikat és elkészült kézírataikat, válaszolnak a feltett kérdésekre. Az elvégzett munkát és a terveket az Intézet tudományos tanácsa több körben is elemzi, értékeli, az egyes szervezeti egységek vezetőinek bevonásával. Az elvégzett munkát az igazgató évente minősíti.

Budapest, 2019. december 17.

Benkő Elek
igazgató

Fodor Pál
főigazgató